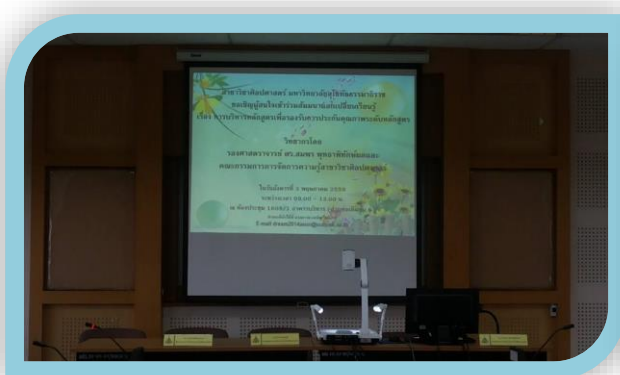

สรุปการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง
การบริหารหลักสูตรเพื่อรองรับการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร
วันอังคารที่ 3 พฤษภาคม 2559

วิทยาการโดย รศ.ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล และคณะกรรมการจัดการความรู้ประจำสาขาฯ

ในปัจจุบันนี้การบริหารหลักสูตรเพื่อการรองรับการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยฯ โดยใช้เกณฑ์ AUN-QA นั้นยังคงประสบกับปัญหาในการดำเนินงานด้านข้อมูลที่จะนำมาเป็นหลักฐานในการประกันคุณภาพ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานฯ สืบเนื่องจากสาขาวิชาฯ ยังไม่สามารถเข้าถึงและนำข้อมูลจากหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งบริการการศึกษา มาใช้ในการประกันคุณภาพได้ การแก้ปัญหาดังกล่าวต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีการพัฒนา common data sets (CDS) ที่สำคัญในการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร และสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการสร้างระบบ CDS

ตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น สถิติแสดงจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนในแต่ละชั้นปี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการไม่มีนิยามกลางของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี จึงไม่มีการจัดทำสถิติจากข้อมูลที่มีอยู่ในระบบทะเบียนนักศึกษา ข้อมูลที่มีการรวบรวมในปัจจุบันเป็นเพียงแจ้งสถิติการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาในแต่ละปี โดยพิจารณาจากปีที่นักศึกษาเข้าศึกษา ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ในการติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษา พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ (ตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา) ดังนั้นหากมีการกำหนดโดยใช้ **จำนวนหน่วยกิตที่นักศึกษาสอบผ่าน** ณ แต่ละปีการศึกษามากำหนดชั้นปีของนักศึกษา ก็จะทำให้สำนักทะเบียนและวัดผล สำนักบัณฑิตศึกษาและสำนักคอมพิวเตอร์สามารถจัดทำรายงานสถิติจำนวนนักศึกษาระดับปริญญาตรี/โท/เอก จำแนกตามชั้นปีได้ ยิ่งกว่านั้น สำหรับในส่วน of นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้น ปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งข้อมูลการลงทะเบียนชุดวิชาวิทยานิพนธ์ และดุขฎีนิพนธ์ มาয়หลักสูตรในช่วงปลายภาคการศึกษา เพื่อประกอบการพิจารณาผลการศึกษาเท่านั้น ซึ่งหากจะให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนสำนักบัณฑิตศึกษาควรจัดส่งข้อมูลการลงทะเบียนวิทยานิพนธ์แต่ละชั้นของนักศึกษามาที่สาขาวิชา หลังจากทั้งหมดเขตการลงทะเบียน ในส่วนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ และจำนวนของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่รับเข้าก็ยังเป็นข้อมูลที่ทางหลักสูตรไม่ได้รับ ตัวอย่างของปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ในแต่ละหลักสูตร ไม่สามารถวางแผนเตรียมการ และแก้ไขปัญหาดังกล่าวกับนักศึกษาได้ พร้อมกันนั้นยังเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพฯ ของหลักสูตรและสาขาวิชาอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ได้เคยมีการอภิปรายกันมาหลายครั้งแล้วในการประชุมการประกันคุณภาพ- การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย คือ **ปัญหาเกี่ยวกับการวัดมาตรฐานผลการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้าน โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม** ในการวัดด้านคุณธรรม จริยธรรมนั้นเป็นการวัดที่ทำได้ยากมาก สืบเนื่องจากบริบทของการเป็นมหาวิทยาลัยเปิด โอกาสพบปะกับศึกษาน้อยซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยปิด ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมได้และยังมีประเด็นที่ถกเถียงกันว่านักศึกษาที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยเปิดนั้น ทำให้เกิดการพัฒนาคคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษาหรือไม่ และในเรื่องใดบ้าง หรือนักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมนั้นมาก่อนแล้ว นอกจากนี้ทักษะด้านอื่นๆไม่ว่าจะจะเป็นทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยังคงเป็นประเด็นที่ต้องหาวิธีการที่มีความเหมาะสมในการวัดคุณภาพทั้งในระดับชุดวิชาและหลักสูตร พร้อมกันนั้นยังต้องพิจารณาว่าจะนำผลที่ได้จากการวัดไปใช้ประโยชน์อย่างไร ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากน้อยหรือไม่ โดยอาจจะมีการทวนสอบ รวมถึงวิธีการอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมร่วมด้วย เพื่อเป็นการยืนยันว่าสามารถวัดได้ความถูกต้อง

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวัดที่มีการกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนรู้ (Formulation of Learning Outcome) นั้นจะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยและพันธกิจของสาขาวิชานั้น ๆ ตัวอย่างที่น่าสนใจ ในการกำหนดหลักสูตรต้องกำหนดผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcome: ELO) เป็นตัวอย่างที่ได้จากเอกสาร SAR ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติหลักสูตรการประกันคุณภาพ AUN-QA ของทท

ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ซึ่งในเอกสารมีการกำหนด ELO ที่แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องตั้งแต่ผลในระดับหลักสูตรไปจนถึงพันธกิจของมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องตามความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สมาคมวิชาชีพ และอื่นๆ มีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคุณสมบัติและความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้านด้วย มีการแสดงตารางผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแบ่งออกเป็นความรู้และทักษะทั่วไปและความรู้และทักษะเฉพาะทาง การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกับคุณลักษณะบัณฑิตพึงประสงค์ นอกจากนี้แล้วยังแสดงให้เห็นการกระจายผลการเรียนรู้ที่คาดหวังลงในรายวิชาอีกด้วย สำหรับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชนั้นปัญหาด้านข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างผลสัมฤทธิ์แต่ละชุดวิชาในแต่ละด้านตามที่คาดหวังไว้ด้วย ทำให้หลักสูตรไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับความการสอดคล้องระหว่างความต้องการของผู้เรียน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนต่างๆ ที่สะท้อนมาจากผู้เรียนซึ่งอยู่ในฐานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างแท้จริง

ขณะเดียวกันปัญหาด้านข้อมูลยังได้ส่งผลกระทบต่อการประเมินคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้วย สำหรับบริบทของมหาวิทยาลัยเปิดนั้น การวัดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในบางข้อนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เป็นผลทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของแต่ละหลักสูตรเป็นไปได้ยากด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งยังก่อให้เกิดคำถามที่ว่า การดำเนินการเก็บข้อมูลนั้นจะต้องทำต่อเนื่องกันทุกปีหรือไม่ อย่างไร สืบเนื่องจากการประเมินคุณภาพในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN QA) นั้นเป็นไม่ได้เป็นการประเมินในรายปีแต่อย่างใด

นอกจากที่กล่าวถึงไปแล้วในข้างต้นนั้น **ปัญหาด้านข้อมูลยังส่งผลทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเจ้าหน้าที่ที่ให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละหลักสูตร** ซึ่งในบริบทของมหาวิทยาลัยเปิดนั้นมีทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนในแต่ละหลักสูตร รวมถึงจากสำนักอื่นๆ ซึ่งอยู่ในลักษณะของการรวมบริการประสานภารกิจ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพิจารณารูปแบบในการบริหารจัดการ การอธิบายความหลากหลายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน การดำเนินงานที่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ เพื่อนำไปสู่การประเมินประสิทธิภาพในการทำงานว่ามีความสอดคล้อง และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรให้มีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามที่คาดหวังมากน้อยอย่างไร เนื่องจากประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนนี้เป็นสิ่งที่จะสะท้อนกลับสู่ภาพรวมของการดำเนินงานในระดับสาขาวิชา รวมถึงมหาวิทยาลัยด้วย ภาพรวมของการดำเนินงานนี้สามารถสะท้อนกลับจากความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ กลุ่มนักศึกษา รวมถึงคณาจารย์ซึ่งอยู่ในฐานะของผู้ใช้บริการ ทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพและเพื่อเป็นการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนต่อไป ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งนี้ได้มีการยกตัวอย่างการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ในการวางมาตรฐานการทำงานในด้านนี้ด้วย

ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้เข้าร่วมสัมมนา 1: ได้เสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับการผลักดันให้มีการเชื่อมโยงระหว่างฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ทั้งจากสำนักทะเบียนและวัดผล สำนักคอมพิวเตอร์ รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการเรียกใช้

ข้อมูล และหากเป็นไปได้ควรจะให้บุคลากรจากหน่วยงานเหล่านี้ร่วมสัมมนาเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพในกลุ่มสมาชิก เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN QA) เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันด้วย

ผู้เข้าร่วมสัมมนา 2: การวัดคุณภาพในลักษณะนี้ทุกหลักสูตรต้องกำหนด ELO เอาไว้ตั้งแต่เริ่มแรก ในช่วงที่มีการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตร แต่หลายหลักสูตรมองข้ามไป โดยมุ่งเน้นในประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรมากกว่า ในการกำหนด ELO อาจจะมีการกำหนดมาตรฐานที่จะใช้ในการวัดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังแต่ละประเด็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจน และสอดคล้องตามแนวทางในการประกันคุณภาพ

ผู้เข้าร่วมสัมมนา 3: เสนอให้สาขาวิชา ที่ดำเนินการพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรอยู่ในขณะนี้ ควรนำชุดวิชาในหลักสูตรของตนเองมาเทียบกับมาตรฐานในการประกันคุณภาพแต่ละตัวอย่างถี่ถ้วน อีกทั้งดำเนินการด้วยการวัดมาตรฐานในแต่ละด้าน ต้องมีการดำเนินงานที่สัมพันธ์กับการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นในมหาวิทยาลัยด้วย

ผลสรุปได้จากการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า ประเด็นปัญหาที่สำคัญในการบริหารหลักสูตรเพื่อรองรับการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรตามแนวทาง AUN QA นั้น ทุกหลักสูตรต้องมีข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องของแต่ละตัวบ่งชี้ซึ่งการที่จะได้มาซึ่งข้อมูล/หลักฐาน ดังกล่าวนั้น ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนจึงจะให้การจัดทำรายงานประเมินคุณภาพของหลักสูตรประสบความสำเร็จ ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารหลักสูตรเพื่อรองรับการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร เพื่อให้การประกันคุณภาพตามแนวทาง AUN QA สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืนต่อไป